

Treskoposten

GABRIEL SCOTT SELSKABET Innkalling til årsmøte

Velkommen til Selskabets
årsmøte i Høvåg Bedehus

Mandag 20.mars 2017
kl.19.00

Årsmøtesaker :

Årsmelding og
regnskap for 2016

-

Valg

-

Planene for jubileumsåret
2017

-

Snitter og bløtkake
Konsert med Tore Thomassen

Vel møtt !

Arrangementer i jubileumsåret s.13

www.gabrielscott.no

20 glade år

22. mai 1997 ble Gabriel Scott Selskabet formelt stiftet som «Forening for fremme av Gabriel Scotts litteratur». I første årsmøte 20. februar 1998 skiftet man navn til «Gabriel Scott Selskabet».

Første spire til utviklingen var innkallingen til idedugnad 19. august 1996. I slike sammenhenger heter det oftest at det sto kvinner bak. I vår sammenheng gikk en kvinne foran med Ingjerd Modal som inspirator og leder. se side 5-7

Første styre besto av John og Elisabeth Dobey (innehaverne av Brekkekjær), Tøtta Mollestad, Unni Hansen og Ingjerd Modal som leder de to første årene.

Selskabets leder har ordet	Side 2
Stein Gauslaa til minne	Side 3
Han gjorde Sørlandet større	Side 4
Forhistorien til historien om GSS	Side 5
20 glade år med Gabriel Scott Selskabet	Side 6
Det gylne evangelium	Side 8
Scott stadig i vinden	Side 11
Tur til Dinkelsbühl september 2016	Side 12
Arrangementer i jubileumsåret	Side 13
En vandring i Gabriel Scotts fotspor	Side 14
Sølvfaks – bokanmeldelse	Side 16
Sørlandet kan samle og bør vinne fram	Side 17
«Min ungdoms flamme» på Vesterhus	Side 18

Redaksjon:

Vibeche Grødum, mob. 413 68456

vibeche_g@hotmail.com

Kirsten og Thor E. Hanisch

mob. 909 95102

Forsendelse:

Harde Johannessen, mob. 907 59519

hardej@hotmail.com

Layout/trykk: Trond Print Design as

Styret i Gabriel Scott Selskabet

Leder:

Anders Bjørnholmen mob. 986 67724

signeanders@gmail.com

Styremedlemmer:

Martin Birkeland, mob. 906 14729

martbirk@broadpark.no

Harde Johannessen, mob. 907 59519

hardej@hotmail.com

Peer Rødal Haugen, mob. 992 61422

post@peers.no

Vibeche Grødum, mob. 413 68456

vibeche_g@hotmail.com

Vararepresentanter:

Unni Kirsten Hansen, mob. 470 95858

unnihans@icloud.com

Ingjerd Modal, mob. 415 24671

ingjerd.modal45@gmail.com

Webansv.:

Arthur Myhre Scott, mob. 415 39789

icelandairwaves@gmail.com

www.gabrielscott.no

Forlaget:

Peer Rødal Haugen, forlagssjef

mob. 99261422

epost: post@peers.no

Eva Kristiansen, salgsmedarbeider

mob. 99502525

epost: eva@aktivinvest.no

Arne Henriksen, forlagsmedarbeider

mob. 90956054

epost: arne@agderfly.no

Arrangementskomité:

Signe Bjørnholmen, mob. 958 81824,

May Roberstad, mob. 917 33868,

Jens Stien, mob. 415 88843,

Jorun Vatland mob. 481 59741

Valgkomité:

Signe Bjørnholmen, leder

Ingjerd Modal,

Elisabeth Dobey

Vara: May Roberstad

Lederen har ordet

Kjære medlemmer og venner av Gabriel Scott Selskabet.

Lørdag den 7. januar om ettermiddagen mottok vi meldingen om at Stein Gauslaa var gått bort. Følelser og tanker som uvirkelighet, motløshet, sorg og medfølelse bringer en til taushet, mens ens inderligste ønske er å rope ut at dette er ikke sant. Lille juleaften mottok vi en hyggelig julehilsen, og ønsker om et godt nytt år fra Stein. Dødsbudskapet kom derfor så fullstendig uventet på oss alle. I ettertid er det tomheten og savnet en føler på. Han var jo så mye mer enn redaktøren av vår avis. Tomrommet og savnet etter Stein blir en umulighet å fylle. Vi vil hedre Steins gode minne ved å fortsette arbeidet med å gjøre Gabriel Scotts bøker og forfatterskap kjent. På neste side finner dere minneord til Stein.

Forrige Treskopost mottok dere før Gabriel Scott-dagene sist høst. Høst og vinter har ikke forårsaket at Selskabet har "gått i dvale". Et aktivt halvår er tilbakelagt. Flere av arrangementene er omtalt annet sted i denne avisen. En stor takk går til styret, bokgruppa og arrangementskomiteen for alt dugnadsarbeidet. Gabriel Scott-dagene 27. og 28. august må betegnes som vellykket. Det ble satt publikumsrekord ved arrangementene. Høstturen til Dinkelsbühl i Tyskland ble en uforglemmelig tur for deltagerne. I forrige Treskopost fortalte vi om at elevene i 8 -10. trinn ved Høvåg Skole lot en hel arbeidsuke med forskjellige aktiviteter gå i Gabriel Scotts tegn. Kunst- og håndtverkslærer Hanne Gundersen fra skolen stod for opplegget. Som en slags fortsettelse på dette ble ca.60 elever en dag i oktober tatt med på tur til Høvåg kirkested, den gamle prestegården og Kvanneid Pensjonat som er sentrale elementer i Gabriel Scotts forfatterskap. Våre to iherdige

og kreative damer, Ingjerd Modal og Vibeche Grødum er nå i full gang med å lage et undervisningsopplegg på skolen der Gabriel Scott og hans forfatterskap blir presentert. Dette kan bli et prosjekt som igjen kan komme inn under "Den kulturelle skolesekken". På det årlige julemarkedet i Herredshuset i Høvåg 18.november, var Selskabet også i år der med sin rikholdige bokstand, og mange bøker ble solgt. Den 9. desember var det boklansering på Biblioteket i Lillesand. Under en såkalt "litterær lunsj" ble bøkene "Far sjøl i stua" og "Sanketeina 4" presentert. Kaffe, kneppkaker og smultringer ble servert sammen med opplesning fra bøkene ved Ingjerd Modal og Signe Bjørnholmen. Forlagsvirksomheten blir presentert i egen spalte, men medlemmene av bokgruppa må berømmes for det dugnadsarbeidet de utfører i forbindelse med utgivelsene, lay out og markedsføring.

Det er allerede en måned siden nyttår. For Selskabet blir dette året helt spesielt. 2017 er jubileumsår, det var sommeren 1997 at Ingjerd Modal tok initiativet til å stifte Gabriel Scott Selskabet. 20-års jubileet vil bli behørig markert med en rekke arrangementer forskjellige steder. Vi håper at mange vil finne veien til våre arrangementer, se omtale s. 13.

Den 20. mars kl. 19:00 avholdes "jubileumsårsmøte" i Høvåg Bedehus. Vanlige årsmøtesaker som årsrapporter, regnskap og valg vil bli forelagt. Trubaduren Tore Thomassen gir oss underholdning med sine gode viser og artige kommentarer. Dere er alle hjertelig velkommen til årsmøtet.

*Beste hilsen
Anders Bjørnholmen
Leder*

OPPFORDRING!

For rask kommunikasjon med Selskabets medlemmer om nye arrangementer m.v., mail da inn din e-postadresse til Harde Johannessen, hardej@hotmail.com

Stein Gauslaa til minne

En rotekte Gabriel Scott entusiast er gått bort

For Gabriel Scott Selskabet representerer redaktør Stein Gauslaas plutselige bortgang lørdag 7. januar i sitt hjem i Oslo et smertelig tap. Han var tidligere leder av Selskabet (2011-2013) og deretter redaktør av vår publikasjon «Treskoposten». Han var også en av de drivende krefter bak Selskabets nyttgivelser av snart 40 av Scotts ca. 60 bøker på Selskabets eget forlag.

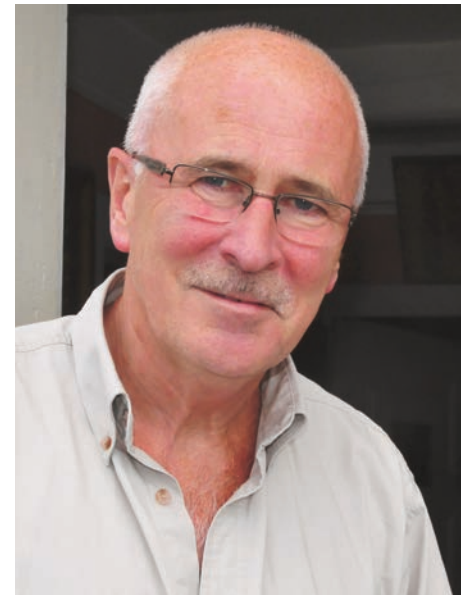
I sin ledertid skrev han:

- «Det er rart hvordan fortiden kan vende tilbake og gi nye impulser til en aktiv samtid. Det siste året har for meg vært en eneste slik rekyl av fortid. Jeg føler ofte at jeg vokste opp med Gabriel Scott i den nærmeste familieketten. Ikke bare var jeg bevisst forfatterens mange år i Mågereiret i Galtesund, gjennom kunnskapen om hans hus, hans forfatterskap, hans naboer, venner, også vennskapet med min far, Agderpostens sjefredaktør Einar Gauslaa. Men jeg levde nesten daglig med Scott gjennom min fars store boksamling, hans offentlige opptredener med opplesning av Scotts tekster og hans lange nekrolog i Agderposten da Scott døde i 1958. Selv om jeg hadde flyttet hjemmefra tidlig på 70-tallet, levde jeg også nær arbeidet han nedla i komiteen som

maktet å reise de nødvendige midler og få utført, støpt og plassert Scottbautaen i Pollen i Arendal.

I Gabriel Scott Selskabet er vi enige om at minnet om og arven etter den mangslungne og særdeles produktive forfatteren ikke bare holdes ved like av lokale, nostalgiske og humoristiske grunner, men også av de rent litterære kvaliteter og fordi hans forfatterskap på område etter område faktisk får fornyet aktualitet. Det illustreres ikke bare ved at temaer som tater, barnevernsbarn, klarsynthet, religiøsitet og språkpolitikk stadig vender tilbake, men også av for eksempel det faktum at Kristiansands nye kulturhus med teater og konsertlokaler bærer navnet til hans mest kjente roman «Kilden».

Vi lar disse inspirerende ord fra vår sterkt savnede Treskoposten-redaktør, Agderpostens tidligere sjefredaktør Stein Gauslaa, stå som hans siste ord til alle landets lesere av Gabriel Scotts mangfoldige litteratur og til vårt fremgangsrrike Gabriel Scott Selskab selv. Fremst blant dem er HM Kong Harald V, som i sin nyttårstale for 2018 dokumenterte at han hadde lest sin «Kilden». Da satte Kongen hovedpersonen Markus, «som har sitt

innvortes», opp som veiviser for oss alle i det at «Hver enkelt av oss er nok som den vi er. Jeg tror at det er en fare i dag at vi bygger opp altfor stor del av vår identitet rundt prestasjon og synlighet og at vi bedømmer oss selv og hverandre utfra dette», sa Kongen.

Må fred være med vår kjære redaktør Stein Gauslaas gode minne. Han ble bisatt fra Trefoldighetskirken i Arendal 20. januar for fullsatt kirke, ved en vakker seremoni der Kirsten Bråten Berg sang, kantor Tim Harry Blomberg spilte og sogneprest Åsta Ledaal forrettet.

Kirsten og Thor Einar Hanisch

Nye bøker til årsmøtet

Forlaget kommer selvsagt ut med nye bøker til årsmøtet. Siden det er jubileum har vi funnet det passende å komme ut med trilogien «En drøm om en drøm» «Våren» (1940), «Sommeren» (1943) og «Høsten» (1947)).

Det er Scotts mest personlige bøker, om enn ikke selvbiografiske. I et brev skrev Scott følgende om disse bøkene: «Wahr-heit, skriver du – javel, men det er ikke Wahrheit slik at det er mine foreldre eller mitt eget liv som er skildret – helten er bare mitt talerør ... Jeg vil ha «gjort op» ut fra mitt livssyn, før jeg pigger av.

Han gjorde Sørlandet større

Med Stein Gauslaas bortgang har Norge mistet en markert redaktør, og Sørlandet har mistet en av sine viktigste stemmer.

Stein ropte ikke høyt, han trengte ikke det. Hans meninger var tuftet på så mye kunnskap at han aldri trengte å bruke utropstegn eller store bokstaver.

Det er vanskelig å komme på et område i samfunnet Stein ikke var ekspert på. Hans kompetanse spredte seg fra økonomi til kultur, fra den store verden til de indre bygder i Agder, fra sport til politikk og til kunst og litteratur. Han fikk ikke kallenavnet Stein Google uten grunn. Han kunne svare på alt.

Selv fikk jeg erfare dette da jeg overtok sjefredaktørstolen etter Stein i 2009. Ofte kan det være plagsomt å ha sin forgjenger gående som en sjuende far i huset, men med Stein var det stikk motsatt. Han var i sannhet både sjuende og åttende far i huset, men opptrådte med en raushet det er vanskelig å beskrive.

Stein var opptatt av samfunnet og av journalistikken. Han elsket å skrive og hans store lidenskap var Agderposten.

Den digitale omstillingen som startet under hans redaktørtid møtte han på samme pragmatiske måte som han gjorde til andre store endringer i samfunnet. Han var nysgjerrig, men avventende og spørrende. Stein var interessert i de nye verktøyene, og rask til å ta dem i bruk selv, men forsiktig i forhold til å digitalisere avisen for raskt. Han ville se det an. En av Steins beste egenskaper var nettopp dette; å stoppe opp og stille spørsmål når alle var enige om noe, når noe plutselig ble en vedtatt sannhet. I klimasaken har han for eksempel vært en av få norske redaktører som har våget å stille spørsmål ved om det vitenskapelig kan bevises at klimaendringene er menneskeskapte.

Stein kunne skrive lederartikler om alt, de bare trillet ut av han. Han har sågar skrevet en lærebok om det å skrive ledere. Han kunne briljere om litteratur, ikke minst Gabriel Scott, og han elsket klassisk musikk. Men det var nok politikk som lå hans hjerte nærmest, ikke

minst den lokale politikken. Jeg ser ikke bort fra at han kunne navnene på alle kommunestyremedlemmene i Aust-Agder, og jeg ville ikke blitt overrasket om han kjente dem også. Hans nettverk på Sørlandet var formidabelt.

Stein gjorde verden mindre for austegdene og Aust-Agder større i verden. Han var en markert stemme fra Aust-Agder og en redaktør som ble lyttet til både i Oslo og Brussel.

Dessverre døde han alt for tidlig. Han hadde mye ugjort og mange prosjekter på gang. Han vil bli savnet og husket i Arendal som en høyt aktet og godt likt redaktør, og han vil alltid bli husket som en av de som skapte Arendalsuka – et arrangement som på mange måter oppsummerer hans liv: Et sammenstium av debatter om tema som Stein mente vi burde interessere oss for.

Når jeg tenker på Stein, ser jeg han for meg, lett luntende rundt i Arendals gater under Arendalsuka, med blokka under armen, alltid på jakt etter en god sak eller en kommentar, aldri stresset, alltid med tid til å prate med de han møtte, enten det var statsministere eller en tilfeldig leser.

Mine tanker går til Ingebjørg og barna. Vi er mange som føler vi har mistet mye ved Steins bortgang, men de har mistet mest.

Steins død kom brått og uventet. Ingebjørg forteller at han fortsatt hadde arbeidsdager på 10–15 timer og var svært opptatt av utviklingen på Sørlandet. Lørdag formiddag var hun ute et kort ærend, planen var at de skulle ut å gå en tur, men da hun kom hjem fant hun sin mann død.

Stein lå på gjestesengen på kontoret med brillene på, og iPaden i fanget. Det siste han leste var en artikkel om Agder - på Agderposten.no.

Av Eivind Ljøstad
Sjefredaktør i FVN

Mitt sverd av skjeden

Mitt sverd av skjeden for livets rett, det krav på sannhet som preger slekten og er dens pulsende åndedrett! Jeg legger trøstig min sak på vekten, mitt mål er ikke å bytte ord, mitt mål er ikke å bryte freden men rydde marken og verge sæden og reise vernet om det som gror.

Jeg stevner frem under månens ny som speiler sig i mitt blanke verge, og hilser morgenens røde gry som blusser stille på himlens berge. Det mumler rundt mig i kratt og siv, nu svulmer sevjen, nu stiger saften, og skapermakten og skaperkraften forynger jorden i vårens bliv!

Se, det er frihet og lys jeg vil og ikke strid med bokstavens nåler, nei, jeg vil akte på kildens spill, på bekkens løp og på solens stråler. Og jeg vil reise det unge mot og kaste åket — så titt bokstaven har lagt det spirende håb i graven — og varsomt støtte den trettes fot.

Det frø som spirer i frostens favn og fikk sin rottrevl i murens revne og frister livet i skyggens savn, det vil jeg verge av all min evne. Jeg kommer ikke som ildprofet med domsbasuner og bål og dunder, men jeg vil akte på vårens under — mitt løsen heter ærbødighet.

Mitt mål er ikke å holde dom, men flytte grensen og bryte tvangen og løfte hvelvet for lysets flom og sprede skodden om fuglesangen så vidt og langt som min klinge når! Og derfor flyver mitt sverd av skjeden for fuglesangen og blomstergleden og alt som bor i den karske vår!

Gabriel Scott.

Diktet er hentet fra innledningen til «Årringer» (1945)

Forhistorien til historien om GSS

Av Ingjerd Modal

Det hele begynte med at Rolf Roland i Lillesand kommune ymtet frempå i 1995 om at "jeg kunne vel alt om Gabriel Scott siden jeg var fra Høvåg". Jeg ble litt paff over at jeg ikke kunne huske andre titler av Gabriel Scotts bøker enn "Kilden". Jeg jobbet den gang på Konservatoriet i Kristiansand som kontordame. På konservatoriet underviste en mann ved navn Jan Hartvig Henriksen, bror til Arne Henriksen som nå er i bokgruppa og er forlagets kunnskapsdatabase.

Jeg spurte Jan Hartvig om han hadde kjennskap til Gabriel Scott. Det hadde han, og han hadde alle Scotts bøker hjemme hos seg. Han tok med seg 10-12 bøker i slengen og jeg leste.

Jeg ble svært betatt av bøkene og av at så mange av bøkene hadde sin arena i Høvåg og Brekkestø. Jeg løp rundt med kamera og fotograferte de forskjellige stedene som jeg dro kjensel på og hadde tilslutt en anseelig mengde bilder.

Da kom ideen om å gjøre Scotts bøker mer kjent for folk og jeg besluttet å lage en guide til Gabriel Scotts Høvåg og Brekkestø. Salvesen trykkeri i Mandal gjorde layout jobben og trykte heftet. Jeg startet deretter med guidede turer en gang i uken i samarbeid med Brekkekjær Pensjonat og Terje Ludvigsen i Brekkestø. Det ble båtturer og vandring-er hele sommeren 1996.

Da fant jeg ut at jeg burde alliere meg med andre som kunne ha glede av å gjøre Scotts forfatterskap kjent. Jeg visste at Ole Geir Feste allerede hadde suksess med Pider Ro's historier. Så innkalte jeg en del mennesker til et møte på Brekkekjær for å se om det var flere som kunne tenke seg å "trekke i samme retning". Der var Terje Ludvigsen, Rolf Roland i Lillesand kommune, Asbjørn Arntsen, Odd Magne Olsen i Høvågruta, vise-sangeren Frik Hougen og Scott-beundrer Leonard Lundholm, folk fra turistkontoret i Kristiansand, Ole Geir Feste - (andre husker jeg ikke nå). Vi ble enige om å lage en forening til fremme av Gabriel Scotts litteratur og arrangere Scott-dager på høsten. Men vinteren gikk og for å registrere oss måtte vi ha vedtekter og et styre. 22. mai 1997 ble så foreningen en virkelighet med kun 5 personer tilstede. Truls Erik Dahl og Asbjørn Arntsen meldte fra at de ville være stiftere og ble notert med forfall.

Det var den spede begynnelse.

Medlemmer av Scott familien satte preg på arrangementet.

Det første arrangementet på Brekkekjær skulle ha tittelen Scott og mat. Jeg leste gjennom de fleste bøkene om igjen for å notere meg alt om mat. Hele sommeren gikk til bærstaking og for å skaffe alle ingrediensene som skulle til. Superkokken Ference Brunner ble med for å lage mat. Høvågfiskere tømte fisketrålen på brygga i Ulvøysund og vi forsynte oss. Aina Gunvaldsen og sønnen var uvurderlige hjelpere i fiskehaugen - de tømte også fryseren sin for steinbit og stod på for å få mat til mange mennesker - . Det skulle lages fiskemat og det skulle stekes alker - menyen var meget spesiell. Alker fikk vi av en fisker i Høvåg, verre var det med svinsokse - eller grevling. Men det skulle vise seg at nettopp det at vi skulle servere grevling, skulle bli en stor nyhet for pressen. Vi ble bombardert av radiostasjoner, aviser og ukeblad - alle ville høre mer om dette. Slik fikk vi også gjort kjent at vi trengte grevling og telefonen kimte. Mange ville hjelpe oss å skyte grevling. Grevlingen flådde jeg hjemme hos meg og tok kjøttet med til slakter Eide for kontroll. Kvelden før arrangementet satte vi opp et stort telt - med hjelp av Speiderleder i Høvåg Kjell Tybring Andresen. Her skulle vi ha lange benker med buffet og ungdomsforeningen i Høvåg serverte. Elisabeth og jeg satt om kvelden og snakket om arrangementet. Det var kun en håndfull som hadde kjøpt billetter. Arrangementet vårt skulle vare over tre dager med fullt program hele dagen til langt på kveld.

Dette var ikke billig. Likevel valgte vi å gå ned med flagget til topps. Vi ville arrangere uansett besøkstall. Heldigvis strømte folk på og vi hadde fullt hus fredag kveld og 180 som forsynte seg av Scott-inspirert mat. Vi kunne puste ut og fryde oss.

Bilde fra middagen på lørdag under Scott-dagene i 1997.

Fredag:	Lørdag:	Søndag:
kl. 17.30 * Kaffe og hjemmebrød kl. 18.00 * Tusen Gledelser ofte med Gabriel Scotts. kl. 19.00 * Prof. dr. Oshad Jørud forteller om Scotts verdensreise, Tenning og forfatterskapet i Kilden. kl. 20.00 * Foredrag om Scotts verdensreise. kl. 21.00 * Høva Sande lever fra Gabriel Scotts. * En Eide Skole viser hvordan fire av de eldste, Frik Hougen og Jan Røhde sanger Scotts verser.	kl. 10.00 * Kaffe og hjemmebrød. kl. 11.00 * Lektor Peder Sørensen. * Gabriel Scotts plass i vår litteraturhistorie. kl. 12.00 * Vandring i Brekkestø med Karsten O. Nielsen som guide. kl. 13.30 * Høva - morgen av Arntsen fra Gabriel Scotts bok. kl. 14.00 * Tusen Gled. * Hvordan en biograf om Gabriel Scott blir til. kl. 17.30 * Utdokumenterte av Arntsen Arntsen om alle Gabriel Scotts alle med Jens Ole Jørud som hoved forteller om Jan Hartvig Henriksen. kl. 19.00 * Foredrag med Mikserhøy. kl. 20.30 * Ole Geir Feste forteller om sin historie.	kl. 11.00 * Godmorgen i Høvåg kirke * Med Arntsen Eide. kl. 12.00 * Vandring i Gabriel Scotts Høva og Brekkestø. * Høva Boka i Høva kirke kl. 13.15 til Brekkestø. * Vandring i Brekkestø med Karsten O. Nielsen. kl. 15.00 * Foredrag om Scotts mottakelse. kl. 17.00 * Jan Hartvig Henriksen. * Gabriel Scotts - mat og historie, assistert av tre studenter fra Høva ungdomsskole. kl. 18.00 * Kaffe, kaker og søffler. kl. 19.30 * Scotts Eide's dialog med Karsten O. Nielsen om Gabriel Scotts fra Høva sanger. kl. 20.30 * * * * * * Publisert av Gabriel Scotts bokst. s. 1. Høva ungdomsskole.

Program Scott-dagene i 1997.

20 glade år med Gabriel Scott Selskabet

Av Kirsten og Thor Einar Hanisch

22. mai 1997 ble Gabriel Scott Selskabet formelt stiftet som «Forening for fremme av Gabriel Scotts litteratur». I første årsmøte 20. februar 1998 skiftet man navn til «Gabriel Scott Selskabet». Første spire til utviklingen var innkallingen til idedugnad 19. august 1996. I slike sammenhenger heter det oftest at det sto kvinner bak. I vår sammenheng gikk en kvinne foran med Ingjerd Modal som inspirator og leder. Første styre besto av John og Elisabeth Dobey (innehaverne av Brekkekjær), Tøtta Mollestad, Unni Hansen og Ingjerd Modal som leder de to første årene, 1997-1999, deretter Bjørg Adine Michalsen i to år 1999-2001, Torstein og Kristine Gilje 2001-2007, Thor Einar og Kirsten Hanisch 2007 - 2011, Stein Gauslaa 2011-2013 og Anders Bjørnholmen, valgt inn på årsmøtet i 2013

Nå i 2017 er det tid for å markere og å glede seg over vårt fremgangsrike Gabriel Scott Selskab som har gitt oss, og fortsatt gir oss, så mange gleder. I bunn fra 1997 lå en tanke om at det skulle ha både en næringsmessig og en idealistisk side. Næringsmessig tenkte man i utgangspunktet først og fremst turistnæring, men etter hvert gjennom årene ser en at også andre omfattende industrielle, organisatoriske og miljømessige forhold som Scott belyser, utfordrer og inspirerer stadig mer. Den idealistiske forståelsen var at Gabriel Scott har et godt budskap å bringe dagens mennesker – nemlig kjærlighetens budskap. Han taler de svakes sak og lærer oss nøysomhet og glede over hverdagens små hendelser. Han ser også at den tekniske utvikling er i ferd med å ødelegge naturen – og få er det som kan beskrive naturen langs kysten og i innlandet som han. Det står respekt av Gabriel Scotts omfattende forfatterskap (60 bøker), og vi mener det kan tjene som en kilde til positive holdningsendringer i vår materialistiske hverdag.

To satsinger ble de rådende og har gitt mål og retning alt fra starten av Selskabet: Nyutgivelse av Gabriel Scotts bøker og å arrangere årlige Gabriel Scott-dager. Alt første året var bokbudsjettet kr. 130.000, lokalt næringsliv stod som garantister for lånet i Sparebanken Pluss, Høyvåg. «Vester i skjærene» og «Jernbyrden 1 og 2» ble gitt ut. De første Scott-dagene og en litteraturfestival ble suksessfullt arrangert i 1998 og ga klassikerstøtte fra Norsk Kulturfond til å gi ut fire av Scotts barnebøker: «Tripp-Trapp-Tresko», «Hollender Jonas»-bøkene og «Sølvfaks», «Pider Ro's historier» og «Det spøker». Siden gikk utgivelsene slag i slag og har foreløpig kulminert med rundt 40 bøker. Ambisjonen nå er å gi ut alle. Mange har nådd fram

til et internasjonalt publikum gjennom de mange oversettelsene. Fremst blant disse er «Det gyldne evangelium» og «Kilden», gitt ut av Gabriel Scotts sønnesønn Jan Scott på engelsk i USA som «The Golden Gospel» og «Markus The Fisherman». «Dagene» har pågått år for år uten avbrudd med aktuelle temaer. De første to var «Scott og maten» og «Scott og barna», begge veritable suksesser, som så mange temaer siden.

Selskabets organ «Treskoposten» kom ut første gang torsdag 27. august 1998. Det er et viktig bindeledd mellom medlemmene, men også i forhold til potensielle medlemmer, pressen og andre interesserte. Det er nå digitalisert og gir alle anledning til å lese om og å følge med i utviklingen. Her avspeiles det at sterke navn alltid har vært med på å prege «Dagene» og ofte også gjort seg gjeldende gjennom foredrag og artikler om Scott rundt om i landet. Professorene Jacob Jervell «Gud velsigne Vårherre», Guttorm Fløistad, Notto R. Thelle, Gunnar Breivik, Øyvind T. Gulliksen, Ernst Håkon Jahr, Bjørn Hemmer, Paul Leer-Salvesen, og biskopene Per Arne Dahl, Olav Skjevesland og Stein Reinertsen, domprost Dag Nordbø og prost Steinar Nilsen, forfatterne Harald Olsen og Karsten Isachsen, sogneprestene Kathrine Tallaksen Skjerdal, Rolf Erik Hanisch, Anne Bjørnholmen Øvensen, Steinar Lindvik, Bjørg Adine Michalsen, hovedoppgave «Mennesketjeneste er gudstjeneste», Per Jakob Skaanes, hovedoppgave i idehistorie, Knud Gabriel Knudsen, hovedoppgave, Øystein Lønn, Einar Økland, Vidar Fløde, Gunvald Opstad Karsten Orginius Nielsen, Jarl V. Erichsen, Kristine Gauslaa Gilje, er blant mange som har gitt viktige bidrag til forståelsen av Gabriel Scotts etikk, livssyn, gudsforståelse, menneskenes

kår, engasjement for miljøet og har aktualisert han for vår moderne, pluralistiske tid. Selv sa Scott: - Det kommer ikke an på hva vi mener om Gud, men hva Gud mener om oss», «Håpet er troens og dådens mor», «Makten over andre er intet – makten over seg selv er alt», og «Verden har ikke flere savn enn at vi nådde å stille dem alle om hver av oss rakte vår neste hånden og gav han en håndshjelp hver dag». Dr Max Tau betydde mye for han og Nobels fredsprisvinner Albert Schweitzer med sin ærefrykt for livet- filosofi så mye at den fikk alkejegeren Scott til å kaste alle sine jaktvåpen ut av vinduet på Maagereiret ned i Galtesund. Bare filosofen Baruch Spinoza (1632-1677), muligens også Goethe, Einstein, Gandhi, Frans av Assisi, Franklin, Lincoln, betydde vel mer som inspirator for han gjennom livet. Dikterkollegaer som roste Scott for hans diktning, var Nobelprisvinner Knut Hamsun, Ronald Fangen, Johan Falkberget, Sigrund Undset, Johan Bojer, Herman Wildenvey, Sigurd Hoel og mange flere. Da Harald Thaulow ved Scotts død i 1958 la ned krans fra Forfatterforeningen av 1952, uttalte han: - Vi ser i Gabriel Scott den mann som har skrevet det aller ypperste i prosalyrikken – «Kilden» vil alltid stå som noe av det reneste og vakreste som er skapt».

Treskoposten har også rapportert om mange som har uttalt seg rosende om Gabriel Scotts livsfilosofi og livsmot og om hans kjærlighet til Sørlandet. Av disse kan nevnes Odelstingspresident og Aftenposten-redaktør Herman Smitt Ingebretsen, Radiumhospitaldirektør Jan Vincents Johannessen, Forlagssjef Harald Grieg og tidligere Kirke- og undervisningsminister, lektor Tore Austad, sjefredaktørene i Agderposten Einar Gauslaa og etterfølgeren, Selskabets egen Stein Gauslaa, og Fædrelandsvennens sjefredak-

Gabriel Scott Selskabets ledere

Fra venstre:

Kristine og Torstein Gilje (2001-2007)

Ingjerd Modal (1997-1999),

Stein Gauslaa (2011 -2013)

Bjørg Adine Michalsen (1999-2001).

Dagens leder Anders Bjørnholmen (2013-...

Thor Einar og Kirsten Hanisch (2007-2011)

tør Johannes Seland, Olav Varen, Sven Kåre Larsen, Magne Songvoll, Anstein Nørsett, Anders Buestad, Gabriel Knudsen, Sturla Ertzeid, Jostein Andreassen, Øystein Nilssen. Halvor Fjermeros, John Nome, Øyvind Bjorvatn, Einar Bjorvatn, hovedoppgave, Thor Gabrielsen, Scotts nevø, Torunn Tørrå, Svein Slettan, Bjørg Seland, Terje Mesel, Stein Ørnøy, Hilde og Francis Sejersted, Thor Gotaas, Lars Verket, Paul Sveinall, Arne Henriksen, Kristine Gauslaa Gilje, Torstein Gilje, Kirsten Hanisch, Thor Einar Hanisch, Signe Bjørnholmen, Anders Bjørnholmen, Stein Gjulem, Martin Birkeland, Arnhild Torsvik Egeland, Kristian Hornemann, og Gabriel Scotts gode venner, «fortellerne» og jakt- og fiske-turkameratene Johannes Snemyr og Peder Johan Pedersen «Pider Røden, Våben-Pedersen». Dessuten nylig kommet opp med kåserier, foredrag, artikler: Harde Johannessen, med en banebrytende fokusering på Gabriel Scotts internasjonale gjennomslag og utstillingen «Gabriel Scott i utlandet», Vibeche Grødum, Treskopostens påtreppende redaktør, om sine interessante møter med Gabriel Scotts diktning og hans oppveksthus, som hun og hennes mann nå eier, og IB-elev Matias Hodne Hanisch' litterære analyse av «De vergeløse» som tendensroman, og ungdomsskoleelev Maren Kjøstvedts møte med Gabriel Scotts litteratur. Så sannelig spirer og gror det i Scotts spor.

Selvsagt, utenom bøkene og skriftene fra Scott selv, er det likevel hans to biografer, Arne Beisland og Truls Erik Dahl, som har bidratt mest til å gi oss overblikk over hva forfatteren Gabriel Scott har betydd og fortsatt betyr for Nasjonen Norge og for Sørlandet og Sørlandene spesielt. Framheves også i denne sammenheng fortjener

også Selskabets æresmedlem Ingjerd Modals svært velkomne og nyttige publikasjon «Gabriel Scotts Høvåg og Brekkestø, en guide til Gabriel Scotts litteratur i Høvåg og Brekkestø». Med stor takk til deg Ingjerd Modal og til vår tidligere leder Kristine Gauslaa Gilje og til dagens turglade leder Anders Bjørnholmen, som omvisere for de mange interessante turer i Gabriel Scotts fotspor Selskabet gjennom årene har arrangert og fortsatt arrangerer.

Så, du verden så godt hjulpet Gabriel Scott Selskabet har vært med alle de herlige musikk-, regissør-, sang-, og skuespillerkreftene, som har stilt opp og beriket arrangementene: Forfatteren Rune Belsvik, teatersjef Ingrid Fortun, regissørene Aksel-Otto Bull, Anne Karin Hytten og Anne Bjørkvik, Henrik Rafaelsen, Agnes Kittelsen, Asbjørn Arntsen og Harald Fjelde med tonefølge, Jan Hartvig Henriksen, Jens Olai Justvik, Birte Myhrstad, Tellef Juva, Trygve Trædal, Jon Kleveland, Siv Justnæs, Anne Ma og Jan Erik Usterud, Dag Ellefsen og Finn Bendixen, The Hesnes Brothers med Peer Rødal Haugen og Kirsti P. Haugen, Lars Emil Nielsen, Trond Markusen, Hilde og Jo Eskild, Ole Geir Feste, Knut Walle, Ivar Bøksle, Frik Hougen, Giert Werring, Jørn-Bjørn Fuller-Gee, Bjarne Bjorvatn, Stian Tveit, Andreas Kvebæk Dahl, Sissel Irene Sødal, Tim Blomberg, Blåvisekompaniet, Solveig Refvik, Astrid Jakholt Økland, «Duo Rosso»: Gjøril Songvoll, Therese Kinzer Eriksen, Rolf Meyer Tallaksen, Bjørn Kjellman, Kari Grostad. Lisa Daland, Koret «På tvers», Gabriela Csepregi, Jebby Zithulele Haugen. Hanne Øhrn Drønen, Lørdagsskolens strykeorkester.

Så må vi ikke glemme hvor viktig det er at Selskabet er så godt eksponert på nettet, takket være Peer Rødal Haugen og Arthur Myhre Scott, som gjennom år har utviklet portalene. Ved dette har også Treskoposten fått et løft i utforming og innhold. Også Trond Print Design (tidl. Terjes Trykkeri), med Jorun Vatland som kontaktperson, gjør en profesjonell jobb. At forlagsdriften går så godt skyldes også i høy grad vår forlagssjef Peer Rødal Haugen, Eva Kristiansen og Arne Henriksen. Arrangementskomiteen, nå med Signe Bjørnholmen, May Robertstad, Jens Stien og Jorun Vatland, bidrar sterkt til å gjøre alle arrangementene så hyggelige at alle som kommer på dem trives og at folk tegner seg som medlemmer, kjøper bøkene og kommer igjen. Vår blomsterdekoratør Karin «Tøtta» Mollestad har gjennom alle år stilt med herlige villepler og villblomster, som Scott elsket, til arrangementene, og sørlandsnaturens genuine blomsterkranser ved de store begivenhetene når Gabriel Scott-bautaer skal bekranses.

Til slutt må det understrekes med flere streker under: En ekstra inspirasjon for Gabriel Scott Selskabet gjennom våre 20 år har alltid vært Gabriel Scott-sønnesønnene som stadig møter opp på Scott-dagene og hever arrangementene: Paul, Jan, Helge, Arne, av og til også med hustruer. Og Arne Scott har invitert oss til Maagereiret igjen! Også på andre måter har dere alltid støttet Selskabet.

Kirsten og Thor Einar Hanisch

Artikkelen er bearbeidet etter foredrag av TEH om temaet i Lillesand Bibliotek 9. des. 2016 og i UiA Senioruniversitet i Kristiansand 10. jan. 2017.

Det gylne evangelium

Tale i Høvåg kirke 28. august 2016
av Biskop Stein Reinertsen

Først av alt vil jeg takke for invitasjonen. Gledet meg til å være med på dette. Gabriel Scott er en forfatter jeg setter høyt. Mitt første møte med han var nok Tante Pose på TV andre juledag, og på ungdomsskolen da vi leste «De vergeløse». Senere er det blitt flere andre av hans bøker. Scott har den evnen som gode forfattere har, nemlig at de viser oss ting vi ikke vet at vi har sett. De setter ord på tingene.

Jeg har lurt en del på hvordan Gabriel Scott ville tatt det om han visste at en ordinert prest og biskop i Den norske kirke skulle stå her og tale om «Det gylne evangelium». Vi prester får jo det ganske glatte lag i denne boken.

St. Peter sier til Gabriel, som skal vokte dørene mens han og Vårherre er på vandring på jorden:

Men vær nøye med hvem du slipper inn. Jeg bryr meg ikke om å ha for mange teologer rekende her. Føl dem iallfall godt på tennene innen du lar dem passere. Blir det for mange av dem, er de i stand til å ville tyne Vårherre og overta styret og forvaltningen selv, de har slemme tendenser i den retningen. Dessuten – er de først kommet inn, blir det vanskelig å få dem ut igjen. Min mening er ellers den at det burde opprettes et eget tilholdssted for dem – en underhimmel, en sjette avdeling eller hva du vil kalle det – så de ikke fikk anledning til å kjele og dosere for andre enn seg selv.» (s.21)

I boken lanseres et nytt 7. bud: «Du skal ikke være teolog» (s.219). Som teolog vet jeg at budene skal man ikke spøke med, de skal holdes. Vi finner også dette lille, men svært tydelige diktet: «O Herregud beskytt mitt hus mot teologer og veggelus» s. 205

Her står jeg likevel, på tross av Scotts advarsler mot min stand. Skal jeg si noe til mitt forsvar, må det være at det er dere som har invitert meg, ikke jeg som har trengt meg inn. Men om det er usikkert hva den godeste Gabriel Scott ville sagt om han hadde sett biskopen her, er det ingen tvil om hva jeg synes om «Det gylne evangelium». Jeg synes det er en fremragende bok. For det første er den humoristisk. Boken fikk delte kritikker. Noen mente til og med at den var blasfemisk. Noen år etter at den kom ut, skrev Scott til den samtidige skuespillerinnen Aagot Didriksen (Nationaltheatret):

«Det Gylne evangelium» er et smertens barn jeg slapp altfor tidlig fra meg. Den er full av skjemmende plumpheter og smakløsheter. Redigerer nå en ny. Brenn den gamle.»

Før neste opplag fikk han hjelp av Ronald Fangen, forfatteren bak den mektige salmen «Guds menighet er jordens største under», til å luke bort smakløsheter. Til sin 80 års dag ble det skrevet et nytt kapittel 15.

Jeg deler ikke Scotts egen selvkritiske vurderingen. Jeg synes det er mye god humor. Er det noe en ikke skal snakke ned, er det humor. Få ting er så viktig som humor. Humor er medisin. Det er en som har sagt: «Ingen diktator har sans for humor.» Jeg tror Jesus må ha hatt en ufattelig god humor, og jeg ville ikke blitt forundret om han hadde

mange gode historier på lur. Han var jo sann Gud og sant menneske.

«Det gylne evangelium» har likevel mer å by på enn god humor. Det er også mye livsvisdom, og i mange sammenhenger også en del god teologi. Boken har mange spennende temaer og min tid er begrenset. Jeg har derfor valgt ut noen emner som jeg synes er svært aktuelle. Mitt utgangspunkt er teologens, ikke litteraturvitens. Det første temaet er skaperverket.

Biskop Stein Reinertsen

Hele fortellingen starter med at St. Peter synes at det ikke står så bra til på jorden. Det er noe galt med skaperverket mener St. Peter:

«Jeg synes iallfall det at vi skulle ta oss en tur ned på jorden og se tingene grundig etter. Finner vi så noe galt, ser vi noe som kunne vært bedre – vel, så kan vi jo rette på det. Jeg skal hjelpe til så godt jeg kan og si akkurat hva jeg synes.» (s.19)

Det går ikke lenge før St. Peter finner ting han vil rette på: «Se på kråkene som flyr der borte, hvorfor skulle de være så store, det er da ingen stas ved dem, de er i grunnen noen stygge dyr. Sommerfugler derimot, de er en hel pryd for verden, og tenk så om de hadde vært større, hvor praktfulle de ville tatt seg ut!» (s.28)

Vårherre gjør sommerfuglen større, mye større. De blir så store at de bare så vidt klarer å lette fra bakken, men flukten er langt fra grasiøs. Sommerfuglen setter seg på en prestekrage (jeg tror ikke at valget av blomst er tilfeldig), med det resultat at den knekker. St. Peter innser at dette ikke er veldig klokt. Det ender med at Gud må skape den tilbake i riktig størrelse.

Men St. Peter gir seg ikke. Han blir så fasinert av meloner. Samtidig synes han at eikenøtter er små. I sin visdom (eller uforstand?) foreslår derfor St. Peter følgende i sitt prosjekt med å forbedre skaperverket:

«Må jeg få lov til å spørre deg hvordan du har kunnet gjøre det slik at trærne her, som vi sitter under, bærer noen usselige eikenøtter bare, som ikke går an å spise en gang, mens de små plantene borte i haven bærer meloner så store som så? Ville det ikke være rimeligere, spør jeg, om det hadde vært omvendt?» (s.158)

Vårherre innfrir ønsket. Men St. Peter kommer fort tilbake til virkeligheten når en stor saftig melon faller ned fra treet, og med fullkommen presisjon treffer midt i hodet hans. Vårherre må nok en gang reversere St. Peters forbedringer av naturen.

Midt i denne humoren ligger det to aktuelle temaer. For det første handler det om å se samspillet i naturen, at alt henger sammen med alt. Å tukle med skaperverket fører ofte galt av sted. Gud gav oss oppgaven med å forvalte, foredle jorden. Det er ikke galt å pode epler på pæretrær og forbedre kornslag slik at de bærer bedre og blir mer

motstandsdyktig. Eller krysse kuer slik at vi får raser som er mer motstandsdyktige og melker mer. Dette arbeidet har gjort verden bedre, men finnes det en grense? «Det gylne evangelium kom ut første gang i 1921, for 95 år siden. I dag står vi midt i disse etiske dilemmaene. Samspillet i naturen må ikke ødelegges. Her må vi bruke kløkt og ikke gå for raskt frem i troen på det vi tror er forbedringer. St. Peter fikk erfare det gang på gang at det han trodde var fremskritt, i virkeligheten var tilbakeskritt.

En liten parentes. Jeg lurer på hvordan Gabriel Scott ville stilt seg til deler av den plastiske kirurgien. Noen litt opp i årene kommer med ansikter som er blitt så dradd i frykten for å vise noen ryker, at de knapt klarer å smile. Rynker er jo bare positivt, de viser at vi har levd litt. Har forhåpentligvis tilegnet oss litt mer livserfaring. Naturen sier at det skal være forskjell på en 25 åring og en 50 åring. Eller noen har kjøpt seg lepper som ser ut som om de har fått en haug med vepsestikk. Noe for øvrig St. Peter fikk en gang han var ute i en åker og han lærte at å la harmen styre sine valg, er en dårlig strategi. Men den episoden skal jeg la ligge. Menneskelige forsøke på å forbedre naturen, gir slett ikke alltid bedre resultater.

For det andre handler det om å se gleden over det fantastiske skaperverket. Salmisten sier:

Herre, vår herre,
hvor herlig ditt navn er over hele jorden,
du som har bredt ut din prakt over himmelen!
Fra småbarns og spedbarns munn
har du reist et vern mot dem som står deg imot,
for å gjøre ende på fienden og hevneren.
Når jeg ser din himmel, et verk av dine fingre,
månen og stjernene som du har satt der,
hva er da et menneske – at du husker på det,
et menneskebarn – at du tar deg av det? Salme 8

Gud har åpenbart seg i naturen, og møte med naturen skal skape lovsang og takk. Ja, salmisten sier til og med at «Dåren sier i sitt hjerte, det finnes ingen gud.» (Salme 14,3). Mot slutten av boken spør St. Peter Dikteren: «Hva er egentlig i veien med verden? ... Dikteren «Vil du vite min mening, så synes jeg ikke det er noe i veien, jeg.»

Nå gikk nok Scott lenger i å finne Gud i naturen, enn det mange kristne teologer vil si. Så langt jeg har klart å lese meg til, var han opptatt av filosofen Spinoza, som nærmest var panteist, at Gud var i alt det skapte. Men det lar vi ligge nå. I det gylne evangelium er Scott også svært forutseende når det gjelder en annen side ved vårt forhold til naturen. Han trekker frem nøysomheten. Vi står foran store utfordringer med hensyn til den globale oppvarmingen. Da er nøysomheten et godt tema, en dyd og en svært sentral kristen tanke løftes frem. Men dette var temaet for gårdsdagens seminar. La meg bare nøye meg med å trekke frem et lite sitat fra boken:

«Det kommer ikke an på å eie, det kommer an på å være tilfreds. Nøysomheten, det er veien til fred – fred med nesten og med seg selv. Nøysomheten har til overs for andre, nøysomheten avler kjærlighet – lær menneskene nøysomhet, og nid og begjær vil forsvinne som dugg. Og når nid og begjær er borte» (s. 200)

Og disse ordene som står på minnesmerket (sjøvarden) over Scott her ute: «Den nøisomme har det opladte sinn».

I det nye testamentet: «Gudsfrykt med nøysomhet er en stor vinning.» (1. Tim 6,6)

Så til et annet svært aktuelt tema som Scott er inne på, synet på arbeid. St. Peter er et oppkomme av underlige resonnementer. En dag de vandrer sammen, Vårherre og St. Peter, i håp om å finne ting han kan forbedre. Scott skriver noe avslørende om med hvilket sinn St. Peter gikk: De treffer noen glade og tilfredse mennesker. Vårherre ønsker å be om husly der. «Men St. Peter var ikke kommet til jorden for å snakke med glade mennesker. Det var de ulykkelige han ønsket å treffe, de utilfredse, de misfornøyde.» s. 35

Men en dag treffer de på noen som er ute på jordene og arbeider. Akkurat når vårt reisefølge kommer forbi, har slåttefolket tatt seg en hvil og sitter og spiser. Nå flekser St. Peter til med sin visdom:

Slike pauser burde man ikke ha. Det er en feil med skaperverket: Vi mennesker skulle ikke trenge å spise, da kunne vi arbeide enda mer, og slapp alle pausene. Vårherre svarer: Da hadde de heller ikke trengt å arbeide. Og hvis ikke vi har arbeid, blir det vanskelig, for arbeidet er viktig for menneskene:

«Jeg vet ikke om du forstår meg, men hvis arbeidet ikke var til, hva villet livet være da? Tomhet og ørkesløshet og lede. Og hvis bare arbeidet var, men ikke lønnen og frukten slik som jeg har innrettet det nu – ville det gjøre det bedre mon? S. 30

Gabriel Scott har rett, mennesket har godt av å arbeide, hvis ikke det er noe som tilsier at det ikke kan. Arbeidet er ingen forbannelse. I kristen tenkning er arbeidet et kall, en gave. I denne uken var jeg i møte med sentrale mennesker både i NAV og NHO og andre samfunnsaktører. Alle var enige om en ting: Vi må løfte opp igjen tanken om arbeidets verdighet. Vi er skapt til å arbeide. Nå må jeg skyte inn at vi er utrolig heldige som bor i et land hvor vi har ordninger som gjør at felleskapet tar et ansvar når helsa blir så dårlig at vi ikke kan arbeide, eller når vi når pensjonsalderen. Slike ytelser skal vi ta imot med takk og god samvittighet. Men poenget er: Å måtte arbeide er ikke en feil med skaperverket. Det er et gode. Ja, arbeidet fantes til allerede før syndefallet. Jeg tror at vi kommer til å arbeide også i himmelen.

La meg trekke frem to viktige tema til.

Først noen tanker om det ypperste av skaperverket, mennesket. Her kommer han med et viktig bidra. Deretter om noe vi mennesker ikke kan leve foruten. Begge temaene tar Scott opp på en fornøydlig måte. Først litt om synet på mennesket. St. Peter finner ut at det hadde i grunnen vært flott å kunne se inn i menneskenes hjerter. St Peter sier: «Tenk om de så i hverandres hjerter! Da kunne det ikke nytte å lyve, så var det bare å snakke sant. Og sannheten vet du?» (s.87)

Vårherre sender St.Peter til byen for å handle, men det går ikke som St. Peter håper. I byen ser han alle som vil snyte ham.

Det går rett og slett ille. Han får en alvorlig knekk i synet på mennesket. Scott skriver:

«Først ute på kvelden kom St.Peter tilbake, og da var han pøseløs og brødløs og vinløs, og det kunne være ille nok. Men det var verre at han var håpløs og hadde mistet troen på menneskene og var syk av bitterhet og tvil... (s.103)

«Ta din gave tilbake med det samme og la meg bli som jeg var før. Du vet ikke hva jeg har sett, hvor meget løgn jeg har stirret inn i, hvor meget ondskap jeg har møtt. Men-

neskene er dårlige, Herre, dårligere enn jeg noen tid ante. Aldri hadde jeg visst, sier jeg, at menneskene tenker meget stygt! Om all denne styggheten ble åpenbaret, om menneskene så hverandres tanker og kunne lese hverandres hjerter – de skulle bli hverandres fiender og stå hverandre etter livet hver en.

Vårherre sier til Peter: «Du taler så meget om andres tanker. Bekymre deg ikke så meget om dem, det er ikke andres det gjelder å kjenne. Det gjelder ens egne tanker, dem først, for fremst dem.» (s. 104)

Dette minner og om Mesterens ord om bjelken i vårt eget øye som vi bekymrer oss lite for, mens vi er desto mer opp-tatt av flisen i vår brors øye.

Å snakke sant om mennesket, er krevende. Mennesket er både det ypperste i skaperverket, samtidig som det også har sine mørke sider. I møte med andres feil, er det viktig å feie for sin egen dør.

Det andre viktige temaet, temaet vi ikke kan leve uten, er håpet. I kampen for en bedre verden ber St. Peter om evnen til å se inn i fremtiden:

Tenk bare hvor mange ulykker som ikke kom til å hende: hvis menneskene kunne se inn i fremtiden!...De hadde for få sanser, fem stakkars avstumpede sanser til å greie seg med gjennom livet – var det egentlig mening i slikt? De trengte en sans til simpelthen, en sans for fremsyn. «Og nu føler jeg meg overbevist om at jeg har funnet hovedfeilen og kan si hva det kommer av at det går så galt som det gjør?» (s.47)

Vårherre gir St. Peter den evnen. Resultat blir nok en gang miserabelt. Han får se en hund, en som kommer til å bite han. Dette styrer hele hans liv. Og han mister hele livsgleden her og nå.

Fremskritt innen medisinsk forskning har gjort denne problemstillingen hyperaktuell. Hvor mye skal vi vite om fremtiden til vårt eget liv? Hvis kunnskapen kan gjøre at vi får behandling som gjør at vi unngår å bli syke, er det til det bedre. Men jeg er for egen del sikker på at det er en del om fremtiden jeg ikke ønsker å vite. Jeg tror at hvis jeg fikk vite på dagen hvor gammel jeg vil bli, om det så var 104 år, tror jeg at jeg ville bevisst eller ubevisst innrettet livet mitt etter den dagen. For å takle dagen i dag, er det viktig at vi ikke vet alt om fremtiden.

St.Peter og Vårherre får en spennende samtale etter St.Peters grusomme opplevelse med tanken på hunden som kommer til å bite han en gang i fremtiden. De snakker om håpet. Vårherre beskriver St. Peters ønske slik:

«Du byttet håpet mot fremsyntheten» S 68.

Er det noe vi mennesker aldri må miste, er det håpet. Over Dantes inferno står det skrevet over døden: «Her må alt håp vike». I en kristen kirke heter det: «Her lever håpet». Ja, Peter (ikke i Det gylne evangelium), men i sitt eget brev skriver disse ordene som vi leser hver gang det er dåp, og ofte i begravelser:

Lovet være Gud vår Herre Jesu Kristi Far, han som i sin rike miskunn har født oss på ny og gitt oss et levende håp ved Jesu Kristi oppstandelse fra de døde. (1. Pet 1,9)

Mange flere temaer kunne vært tatt med fra Det gylne evangelium. La meg bare slutte med noen tanker rundt bokens begynnelse og bokens slutt. Det hele starter i himmelen:

En kveld ble det stort oppstyr i himmerike. Klokken var over elleve (Kommentar: Kanskje ikke et helt tilfeldig tidspunkt, det er da prestene setter i gang gudstjenesten,

riktignok ikke på kvelden, men klokken 11.00 om formiddagen). Vårherre hadde alt sagt god natt, og de små englene var gått for å legge seg.» (s.9)

Så stiger etter hvert Vårherre og St. Peter ned på jorden.

Evangeliet etter Johannes starter også i himmelen:

I begynnelsen var Ordet

Og ordet var hos Gud

Og Ordet var Gud.

Ordet ble menneske og tok bolig iblant oss. (Joh 1,1-2.14)

Begge starter i himmelen. Begge handler om at Vårherre kommer ned til jorden. Den store forskjellen er slutten. Eller rettere sagt. Hvordan kommer mennesker opp til Gud. I Det gylne evangelium står det slik at Peter drømmer om at det går en trapp opp til Gud:

«Gud satt på jorden mellom menneskene og ti trinn førte opp til ham. Og like godt gikk menneskene forbi, de målte trinnene og trakk på skuldrene, det falt dem ikke inn å klyve de ti trinnene fra jorden for å se etter Gud.» s.235

Scott trekker videre frem de ti bud og skriver glimrende om hvor viktige de er for livet her på jorden.

Vårherre gav dem jorden engang, en vidstrakt tumleplass for dem alle, han gav dem land og hav å forvalte, susende skoger, elver, berg, - og for at det skulle gå dem vel, gav han dem også budene med, ti råd, ti regler, ti ypperlige hjelpemidler, følg dem og det vil gå dere godt» (s.238)

Det er ingen tvil om at hvis vi følger de ti bud, vil verden bli et enda bedre sted. Men for å gjenopprette kontakten, eller bli i bildet til Scott, handler de fire evangeliene ikke om hvordan vi kan klatre opp til Gud, men hvordan han kommer ned til oss, for å gjøre en plass for oss i Vår Fars hus.

Da St. Peter fikk evnen til og lese andre menneskers tanker, se bak deres fasade, mistet han troen på mennesker. Ole Paus synger i sin fantastiske salme:

Hvem kommer til meg når andre går bort,

hvem blir igjen.

Hvem våger se bak alt jeg har gjort,

og likevel kaller seg venn,

Hvis vi går til evangeliene i Det nye testamentet, møter vi Jesus som ser slik St. Peter ba om å se «i hjertene til menneskene», Han ser bak alt jeg har gjort og sier: «Jeg elsker deg som en venn.» Jeg har ikke mistet troen på deg. Jeg har gitt mitt liv for deg.

Det er et spørsmål om nåde. For det er ikke mulig å leve et liv, uten at vi av og til må be både mennesker og Gud om tilgivelse. Det er Guds kjærlighet og Guds nåde som redder verden.

Ære være Faderen og Sønnen og Den Hellige Ånd, som var, er og blir en sann gud fra evighet og til evighet. Amen

Stein Reinertsen

Scott stadig i vinden

Gunnar Breivik

Tidligere rektor ved Norges Idrettshøyskole, professor Gunnar Breivik holdt et svært interessant foredrag under Gabriel Scott-dagene 2016. Under overskriften Scotts budskap sa han:

- Spinozas grunntanke er at guddommen utfolder seg i og gjennom alt - vi er deler av Guds selvutfoldelse - Arne Næss og Gaia!
- Sivilisasjons- og kultur-kritikk - vi har fjernet oss fra og er på kollisjonskurs med naturen.
- Outsidere som bryter ut av samfunnet og lever nær naturen viser oss hvordan vi burde leve.
- De er nøysomme, praktiske, sterke - bruker kroppen og utvikler den.
- De dypeste følelser er de som naturen gir hvor vi føler oss ett med alt som er til.
- Mennesket trenger bare en liten gruppe venner eller støttespillere.

Gunnar Breivik

K&TE

Mer om foredraget kommer vi tilbake til i augustnummeret.

Harald Fjelde om Jernbyrden

UiA-musikeren Harald Fjelde var sammen med UiA-kollegaen Asbjørn Arntsen sentral som musiker i de svært vellykte Jernbyrden-forestillingene på Åmland i Høvåg.

Vi traff han nylig og spurte han om hvilket inntrykk han satt igjen med etter forestillingene. Han uttalte: - Jernbyrden er noe av det herligste jeg har vært med på. Også her har Asbjørn Arntsen laget lekker musikk. Det som overrasket meg var at det gikk an å lage underholdende og koselig teater av noe som i utgangspunktet er så utrolig trist. All ære til Rune Belsvik, Asbjørn Arntsen og Anne Karin Hytten som bearbeidet dette stykket og tilrettela det for utendørs teater. Innsatsen til Henrik Rafaelsen og Agnes Kittelsen var formidabel. De lokale medvirkende, profesjonelle som amatører, var også fabelaktig. Barna gjorde også sterkt inntrykk. Epilogen, som ble lest av den unge gutten som spilte Enok, berørte meg gang på gang der jeg satt på musikerpodiet på Åmland i Høvåg».

Harald Fjelde

Foto: Thor Kristian Hanisch

K&TE

Gerd Andersson

Til Thor Einars foredrag "20 glade år med Gabriel Scott Selskabet" i regi av UiA Senioruniversitetet og UiA Pensjonistklubb i Kongens Senter i Kristiansand 10. januar, skjedde en glad overraskelse. Det var Gerd Andersson, opprinnelig fra Mandal, hun bor nå i Gimleveien på Lund, som kom fram til talerstolen. Hun hadde til og med med seg to Scott-bøker, som hun hadde fått av sin onkel Gabriel. Bøkene var Det gyldne evangelium og Det flyvende bord.

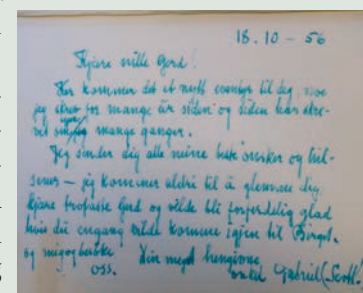
I disse bøkene hadde onkel Gabriel skrevet aldeles nydelig til sin niese. Selvfølgelig med sin karakteristiske grønne skrift. Hun hadde flere ganger besøkt onkelen og tante Birgit i Maagereiret, og han gav uttrykk for at besøkene gledet ham veldig, og Gerd måtte endelig snart komme igjen. Han hadde også besøkt foreldrene hennes i hjemmet deres i Mandal, og tante Birgit var også en kjær gjest som hadde vært der mange ganger. Birgit hadde fått klar instruks om at onkel Gabriel ikke måtte forstyrres i skrivingen før etter kl 14, men begge ble frustrert over dette da Alf Prøysen en gang kom på døren og ble avvist. Prøysen og Scott var jo gode venner. Onkel Gabriel var utrolig glad i å gå tur, og Gerd hadde flere ganger vært med han når han spaserte rundt omkring på Tromøya.

Han visste, og fortalte henne, utrolig mye om naturen. Gerd hadde også vært med onkelen sin på båten Pelle inn til Arendal. En gang gikk de sammen fra bryggen til et rammeverksted oppe i byen, der han hadde en venn. Dette var på begynnelsen av 1950-tallet. Gerd var da 15-16 år gammel. Birgit fortalte at Gabriel måtte gi ut en ny bok foran hver jul for at familien skulle kunne klare seg. Gerd var også veldig glad i sin tante. Hun har bare gode minner om begge og vil svært gjerne komme tilbake til Maagereiret og besøke Arne Scott og familien når anledning byr seg.

Gerd Andersson

Foto: Peer Rødal Haugen

K&TE

Tur til Dinkelsbühl september 2016

Av Harde Johannessen. Foto Peer Rødal Haugen

Haymarsturm der Scott skrev Helgenen.

Gabriel Scott Selskabet hadde i september sin andre tur til Dinkelsbühl. Det har vært noen fantastiske turer, til denne romantiske byen som Scott elsket, som han besøkte flere ganger og hvor han var i lengere perioder. Den har gitt inspirasjon til *De tre lindetrær*, *Det gylne evangelium* og *Broder lystig*. I 1936 var Scott her et helt år og skrev *Helgenen*. Vi fikk inntrykk av at livet her hadde stått stille siden middelalderen - så det overrasker ikke det minste at den er kåret til Tysklands best bevarte middelalderby. Vi var 12 som reiste, rene disippelflokken, på oppdagelsestur og "pilegrimsreise".

Vi var så heldige å ha Stein Gauslaa med i reisefølget. Dette ble Steins siste tur med Selskabet før han døde 7. januar. *Et menneske kommer til verden, det vandrer rundt i en ham av støv, det lever og spreller og strir en tid, det trekkes med sykdom og urett og savn. Så dør det og går i glemme og blander sitt støv stille med jordens.* Stein Gauslaa står det kanskje på brettet, hva for en Stein Gauslaa var det?

Det trengs kanskje ikke noe forklaring på hvem Stein var, for han hadde så mange offentlige verv. For oss i Gabriel Scott Selskabet var han en legende som alltid borget for kvalitet. Han var

Stein mellom guidene Arne og Berit.

redaktør for *Treskoposten* inntil han døde. Han var lyttende, taktsom, og en stor inspirator. Det er et stort tap å ha mistet Stein. Han beriket Dinkelsbühl-turen med sine kunnskaper om land og folk, språk og historie, og sitt alltid gode humør. Han var et fantastisk reisefølge.

Vi bodde på Hotel Weisses Ross som er det samme hotellet familien Scott bodde på da de kom hit for første gang i 1907. Berit Junge Henriksen og Arne Henriksen, som har vært her mange ganger, hadde forberedt seg grundig, og gjorde dagene til en rekke av opplevelser. Deres kontakt på stedet, Adolf Lober («Adi») hadde vært på det tyske nasjonalbiblioteket og oppdaget en liten filmsnutt som var fra Dinkels-

På Arnes 77-årsdag overrasket hotellet med kake.

bühl på 30-tallet - fantastisk artig å se! På det lokale biblioteket har Adi skaffet plass til de fleste tyske Scott-oversettelsene, som er en gave fra Arne.

Arrangementer i jubileumsåret

05.03.2017

I «Barkefletterens rike». Opplesning fra boka *Barkefletteren* av Gabriel Scott ved Torbjørn Ribe. (På biblioteket) kl.16.00. Middag og visning av filmen Eikeborkfletting på Hotel Norge i Lillesand. Pris: kr. 395. Forhåndsbestilles på Lillesand Hotel Norge (37 27 01 44). Samarbeid mellom Lillesand folkebibliotek, Gabriel Scott Selskabet og Hotel Norge i Lillesand.

20.03.2017 **Årsmøte**, se side 1.

23.04.2017

Dagstur til Konsmo. Dette er et samarbeids-arrangement mellom Gabriel Scott Selskabet og Audnedal historielag. Frammøte ved Konsmohallen. Klokkeslett kommer senere. (Følg med på vår nettside: www.gabrielscott.no). Vi besøker det stedet der Scotts venn Isak Eigebø bodde, og hvor Scott ofte var på lange besøk. Ha med niste!

10.06.2017

Medlemstur til «Maagereiret», Gabriel Scotts hjem på Tromøy. Oppmøte ved «Maagereiret» kl.13.00. Påmelding til Ingjerd Modal på telefon: 415 24 671. Begrenset med plasser. Førstemann til mølla!

29.07.2017

«Robåtens dag» på Olsok med gudstjeneste på kirkebygga i Høvåg. Starter kl.17.00. Innslag fra Gabriel Scott Selskabet før gudstjenesten. Salg av rømmegrøt.

26.08.2017

Familiearrangement på Sandøya i Gamle Hellesund. «Gammeldags skoletime» med Sigrun Kjøstvedt. Miniklang synger og det vil bli salg av kaffe og kaker. Vi ordner med båttransport. Oppmøte ved kirkebygga i Høvåg kl.12.00.

27.08.2017

Konsert med Jon Kleveland og Siv Justnæs i Færvik kirke. Nærmere opplysninger kommer senere. (Følg med på vår nettside: www.gabrielscott.no).

30.08.2017

Foredrag om Scott og Falkberget av Ragnar Evenstad. Sted: Grimstad Hotell. Klokkeslett kommer senere. (Følg med på vår nettside: www.gabrielscott.no).

02.09.2017

Kilden-forestilling av Per Arne Dahl på Lillesand ungdomsskole kl.18.00. Servering av kaffe og kaker. Pris: kr. 200.

03.09.2017

Scott-gudstjeneste med prest Ivar Skippervold i Høvåg kirke kl.19.00. Omvisning rundt kirken fra kl.18.00 med Ingjerd Modal. Etter gudstjenesten blir det bekransning av Scott-varden utenfor kirken.

17.09 eller 24.09 **Tur til Svaland.** Vi besøker Mollestad-eika og leker at vi går på jakttur med Scott på Svaland. Arrangementet er i samarbeid med Tveit Historielag. Overraskelser kan forekomme. Nærmere opplysninger kommer senere. (Følg med på vår nettside: www.gabrielscott.no).

I oktober/november setter «Det Dramatiske Selskab i Kristiansand» opp en av Gabriel Scotts komedier i Kilden teater og konserthus.

Peer og Leif Aage, alias St. Peter og Vårherre, foran Hellig Tre Konges kapell

Byen er veldig romantisk med hus i bindingsverk. Butikkskilt må males på veggen med gotiske bokstaver, så man føler seg nesten hensatt til middelalderen ved å være her, hadde det ikke vært for bilene, selv om de bare kan kjøre i 10 kilometer i timen. Arne sier: Det er noe spesielt med den byen, jeg vet ikke hva det er, men den skiller seg ut fra alle andre tyske byer jeg kjenner. Turistkontoret har et motto. «Es liegt ein Zauber über Dinkelsbühl» — «Det ligger en fortryllelse over Dinkelsbühl», og det er ikke bare skryt. Vi var en herlig gjeng på tur og denne anbefales på det sterkeste til alle dere medlemmer!

Det grønne tårn. Det ligger en fortryllelse over Dinkelsbühl.

Turdeltakerne fra en dagstur til Schwäbisch Hall hvor Scott så skuespillet *Jedermann*, som han har omtalt i *En drøm om en drøm – Sommeren*, kap 17.

Leif Aage Tønnessen, Inger Marie Tønnessen, Harde Johannessen, Gunnar Oftedal, Berit Junge Henriksen, Arne Henriksen, Ivar Oftedal, Kåre Egeland, Stein Gauslaa, Arnhild Torsvik Egeland, Jens Stien og Peer Rødal Haugen.

En vandring i Gabriel Scotts fotspor

Av Vibeche Grødum

Den 19.oktober hadde Høvåg skole sin første vandring i «Gabriel Scotts fotspor». Dette var i forbindelse med at skolen har sagt ja til å ta Scott inn i sitt undervisningsopplegg. I samarbeid med skolen laget jeg, Ingjerd Modal og Kathrine Tallaksen Skjerdal et opplegg rundt dette, og vi er godt fornøyd med mottakelsen. I tillegg til vår vandring i «Gabriel Scotts fotspor» har Ingjerd og jeg laget et fast undervisningsopplegg for 3., 6. og 8.trinn. Vi har også vært i kontakt med «Den kulturelle skolesekken» i Aust-Agder fylkeskommune og hvis vi er heldige kan opplegget vårt bli en del av denne høsten 2018.

Tema for dagen var «Hva inspirerte Gabriel Scotts dikning?» Min oppgave var å fortelle litt om Scott og hans inspirasjon og historien rundt Kvanneid pensjonat, hvor Scott tilbragte mye tid som voksen. Kathrine snakket om hvordan det var å vokse opp som prestesønn på slutten av 1800-tallet og Ingjerd tok oss på en vandring rundt kirken og fortalte oss historier fra ulike bøker han har gitt ut. Mye av det vi fortalte den dagen er nok kjent for de fleste av dere og jeg har derfor fokusert denne artikkelen rundt Kvanneid pensjonat, som kanskje ikke er like kjent for alle.

Da vi kjøpte huset vårt for 2 år siden, barndomshjemmet til Gabriel Scott, var vi en tur på Høvåg museum og der kjøpte jeg et hefte. I heftet stod det at det hadde vært tre hus på tomta der huset vårt står. Jeg visste at «lensmannsgården» lå ved siden av huset vårt. Dette vet vi også fra *Trip Trap Træske*, men det jeg ikke visste var at det også hadde stått et tredje hus på tomta. «Lensmannsgården» ble for øvrig flyttet ned til vannet bak kirken rundt 1960.

Først trodde jeg at det tredje huset hadde blitt flyttet ned til Krossen, men da jeg fikk rede på at det er det hvite huset nede på Kvanneid ble jeg så glad og begeistret. For det første så er det et fantastisk sted og ligger bare et steinkast unna, men det har også en fascinerende historie.

Idyllisk på Kvanneid: Gammelt bilde av pensjonatet.

Gammelt maleri av de tre husene – bildet henger på Bygdemuseet på Vesterhus.

Jeg begynte å ta en av mine daglige gåturer med hunden min, «Scott» som han heter, ned til Kvanneid. På en av disse turene traff jeg på han som bor i huset i dag. Vi kom i prat og han bad meg inn. Jeg fikk vite at han heter Børre Snemyr og fant fort ut at han er en veldig hyggelig mann. Det viser seg at Børre er barnebarnet til Maren og Johannes Snemyr som drev Kvanneid pensjonat og olderbarnet til Trine Marie som startet pensjonatet på slutten av 1800-tallet. Jeg antar at huset ble flyttet i forbindelse med at kirkedepartementet kjøpte opp prestegården og områdene rundt i 1865.

Jeg er ikke helt sikker på hva som skjedde med mannen til Trine Marie, men han døde trolig forholdsvis ung. Det står skrevet at Maren, datteren til Trine Marie begynte å hjelpe til på pensjonatet allerede da hun var 12 år gammel.

*Børre Snemyr bor på pensjonatet i dag.
(Foto: Vibeche Grødum)*

Gabriel Scott var blant de som tilbragte mye tid på pensjonatet. Scott hadde årlige «pilegrimsreiser» til Høvåg etter at han ble voksen. Han kom hit med båt og han overnattet ofte på Kvanneid. Han ble der gjerne i lengre perioder for å finne inspirasjon til sin diktning. Boken hans *Blaaskjæl* som kom ut i 1923 er en av bøkene som skrevet der, men han har også funnet inspirasjon til *Fant* og *Vester i Skjærene* på Kvanneid. «Hollender-Jonas» bodde heller ikke lagt unna. Det var mange «fanter» som befant seg ute i skjærgården ved Kvanneid og det viser seg at Maren og Johannes Snemyr ofte var faddere for disse «fantebarna». Det var ikke så mange som ville være faddere til fantebarn på den tiden. I boken *Fant* hører vi om hovedpersonen Fændrik og omstreifernes frie liv. Høvåg skole hadde «kick-off» for sitt Gabriel Scott-prosjekt i mars i fjor, da elevene under ledelse av Hanne Gundersen – kunst- og håndverkslærer på skolen – skulle transformere det gamle tyskrommet til «Gabriel Scotts kott». I den forbindelse gav Gabriel Scott Selskabet et classesett av *Fant* og *Josefa* til 10.klasse. Disse skal brukes som en del av undervisningen på skolen. Det var derfor veldig moro å ta med elevene ned til Kvanneid slik at de fikk se hvor inspirasjonen til bøkene er hentet fra.

Gabriel Scott

Men det var ikke bare Gabriel Scott som reiste til Kvanneid for inspirasjon. Vilhelm Krag, en av Sørlandets store diktere tilbragte også mye tid på pensjonatet, både når det var Trine Marie og datteren som drev det og etter at Maren hadde tatt over sammen med sin ektemann Johannes Snemyr.

Vilhelm Krag

Aleksander Kielland

Vilhelm Krag giftet seg med Beate, datteren til Aleksander Kielland – en av de fire store norske forfatterne, på lik linje med Henrik Ibsen, Knut Hamsun og Jonas Lie. Julehelgen i 1902 kom Aleksander Kielland til pensjonatet for å besøke sin datter og svigersønn og de feiret med god mat og godt drikke til ut i de sene nattetimer.

Vilhelm og Beate fikk sitt tredje barn – Rasmus – på Kvanneid og han er døpt i Høvåg kirke. Det ble også malt en trekløver-bord av Vilhelm Krag og Gabriel Scott inne i den ene stua som skal representere de tre barna til Vilhelm og Beate. Den er der fortsatt og har blitt restaurert av Børre i den senere tid.

Vilhelm Krag har blant annet skrevet boken *Fra det blaa Bryggerhus* som kom ut i 1911 da han bodde på Kvanneid. Det var også her begrepet og betegnelsen Sørlandet ble til og publisert i «Morgenbladet» 16.mars 1902. Før det hadde ikke sørlendinger et eget navn på sin landsdel og de måtte underordne seg det topografiske begrepet Vestlandet til Vilhelm Krags store ergrelse. Det blir sagt at Vilhelm Krag og Gabriel Scott satt inne i bestestua og tegnet med passeren hvor grensene til det nye begrepet Sørlandet skulle gå.

Men det var flere kjente kunstnere som besøkte pensjonatet, deriblant Christian og Oda Krohg. Han var der også så sent som 2 år før sin død. Da var han så dårlig til beins at Johannes Snemyr måtte kjøre han med hest og kjerre ned til Bliksund slik at han fikk malt. Som de fleste av oss vet så har Christian Krohg malt «Albertine i politilegens venteværelse» etter sin egen bok *Albertine* som kom ut i 1886. *Albertine* handler om en ung syerske som blir voldtatt av en politikonstabel. På den tiden var det ikke lett å få et normalt liv etter dette og for å overleve blir Albertine prostituert. Boken til Christian Krohg gjorde at offentlig prostitusjon ble avskaffet i Norge i 1887.

Christian Krohg

Scott kommer også inn på lignende temaer i boka *Josefa*. Den handler om en ung jente som bor hos onkelen sin. Etter hvert som hun vokser til, utsetter han henne for (seksuelle) overgrep, og til slutt flykter hun. Det er slik hun møter Fændrik i boken *Fant*. Som vi vet er fordømmelse et gjennomgående tema i Gabriel Scotts diktning. Budskapet hans er at man ikke skal dømme mennesker for hvem de er, men heller se på hvorfor de har blitt som de har blitt, i likhet med Christian Krohg. Før Christian Krohg slo igjennom som maler jobbet han som journalist for «Tidens tegn» (dagens VG) og fikk muligheten til å intervju Gabriel Scott i en kjellerleilighet i Oslo.

Nordahl Grieg

Nordahl Grieg er en annen norsk forfatter som tilbragte mye tid på pensjonatet. Han hadde alltid det samme rommet da han overnattet der, med utsikt over sjøen. Han skrev blant annet det kjente diktet *Cykelstyret* som står i diktsamlingen *Norge i våre hjerter* fra 1929 da han bodde på Kvanneid. Det er et kjærlighetsdikt som handler om et ungt forelsket par. Gutten i diktet er Birger Snemyr, onkelen til Børre som bor der i dag og jenta er Nora Isefjær, i følge historikeren Jostein Andreassen.

Både Vilhelm Krag og Gabriel Scott var enige om at Johannes Snemyr var Sørlandets beste historieforteller og dette kan jo være en av grunnene til de hyppige besøkene, i tillegg til de fantastiske omgivelsene!

Slik ser det ut på Kvanneid i dag.
(Foto: Vibeche Grødum)

Sølvfaks som reiste ut i den vide verden

Bokanmeldelse av:

Eirin Vigmostad Hanisch og Karina Hodne Hanisch

Forfatter: Gabriel Scott

Illustratør: Arnold Thornam

Utgitt i: 1912, 1987, 1991 og sist i 2006

(Den er på 95 sider med forord)

Sånn begynner boka:

Sølvfaks satt en kveld på takmønet og vasket seg med labben. Han satt like innved skorsteinspipen, hvor det var en lun krok.

Sølvfaks tror at det er han som eier huset han bor i. Menneskene i huset betaler med en stor skål melk og litt pølse-skinns og fleskesvor daglig for å kunne bo der. Han slåss med katten Mons og de bråker veldig. Han får helt hetta når husets beboere (leieboerne) heller iskaldt vann over han og derfor rømmer han hjemmefra. Når han rømmer møter han mange mennesker og dyr på veien. Sølvfaks ligner litt på min katt Truls med måten å være på. Jeg synes denne boka passer bra til en familiebok. Han er en tøff katt som ikke gir opp, så lett.

Det er spesielt spennende når Sølvfaks og en annen katt Snehvit kryper ned i et grevling hi og Mikkel rev kommer. Jeg liker denne boka fordi den er spennende og koselig. Jeg gir den terning kast 6!

Eirin Vigmostad Hanisch 11 år.

Jeg synes at *Sølvfaks* er en veldig barnevennlig bok. Den passer bra for høytlesning på senga. Sølvfaks er en veldig modig katt som ikke er redd for å dra til nye steder. Et lite stykke ut i boka blir Sølvfaks kjent med katten Snehvit. De setter av gårde til en gammel dame som har huset fullt av rotter. På veien er det mange utfordringer, blant annet en rev som kalles for Mikkel. Sølvfaks kommer til en familie med mange barn. Hva som skjer der finner du ut om du leser boka :-)

Hilsen Karina Hodne Hanisch, 11 år.

Karina Hodne Hanisch og Eirin Vigmostad Hanisch med katten Truls. Foto: Thor Kristian Hanisch

Sørlandet kan samle og bør vinne fram

Fædrelandsvennen, hør på Johannes Seland, Jan Vincents Johannessen, Vilhelm Krag og Gabriel Scott.

Forferdet leste vi Fvn 17/1 «Sørlandinger vil ikke ha Sørlandet», og især Udjus' kommentar «Flertallet har rett».

Heldigvis var Vilhelm Krag Selskapets Finn Angel Thorsen straks på banen.

Fra Gabriel Scott Selskabet vil vi straks følge opp:

Johannes Seland

Det er jo ikke bare Vilhelm Krag som ville snudd seg i sin grav, men også Gabriel Scott. Om han som Krag kunne sett det formastelige som nå kan skje om saken låser seg. Hva ville vel sjefredaktør Johannes Seland ha sagt om avisens forhastede resignasjon? I en så viktig sak som å statuere navn for landsdelen for en ny region for en ny tid! Og det utfra en spontan enkét rettet mot 800 tilfeldige personer på vegne av oss alle 300000. Hvor forberedte var de som forkastet Sørlandet? Som lektorer hv vil vi spørre: Har de gjort lekse si?

Er det ikke snart på tide at vi sørlandinger slutter å ta vitale saker «på direkten», men går seriøst til verks? Især i signalsaker som vedgår oss alle og landsdelens framtid? Hvis svaret er ja kan vel dette være å tenke på sammen med det du selv har tenkt:

Utgangspunkt: Vidar Udjus' utmerkede premisslegging. Her er det flotte momenter: Sørlandet har nesten bare positive assosiasjoner. Sørlandet kan være et mindre ladet begrep enn Agder, greit å starte med noe nytt etter årelang strid egder imellom. Vi har Sørlandsbenken, Sørlandstinget, Knutepunkt Sørlandet (vår kommentar: behold navnet, ikke snevre det inn til Kristiansand). Eksemplene, Udjus, kan forfleres, og det vet du bedre enn de fleste: Sørlandsbanen, Sørlandsparke, NRK Sørlandet med Sørlandsendinga, Sørlandsbadet, den nye avisen Sørlandet for hele Sørlandet osv.

De overordnede premisser må vel være kulturell identitet, profilering i tiden og attraktiv merkevare. Hvem tror at vi hadde vunnet fram med navnet Sørlandsbanen til Stavanger om vi hadde forsøkt oss med navnet Agderbanen? Hvordan skal vi oppnå paritet og anerkjennelse som den fjerde landsdel med Nord-Norge, Vestlandet og Østlandet, med Agder, den minste av alle? For å tenke realistisk, les Fvn for 19/1 og 21/1: Hva opplever vi? Et Ag-

der som mer enn andre landsluter selger seg selv ut og går på NAV. La oss slippe mer av den imagen. Det er da navnet Sørlandet som klinger og rekker til i konkurransen om landets fire landsdelers politiske, økonomiske og kulturelle oppmerksomhet og satsing innenfra og utenfra. Utgangspunktet for kommentaren din Udjus er han fra Nord-Norge som ønsket seg hytte på Hovden, og spurte «Er det langt til sjøen?» Du dømte han nord og ned, men det var flott det han sa. Hvorfor stille han ut som en med begrenset kunnskap om geografien i landsdelen, og verre, konkludere hele Sørlandets navnesak utfra det? Konklusjonen bør bli motsatt, Sørlandet kan og bør samle. Fra flotte toppen av Setesdal, Sirdal og Gjerstad, like ned til vår like attraktive kyst, det er Sørlandet som gir gjenklang i sinnene. Også sett utenfra, fra Asia, Amerika, Europa, og vel også fra Stortinget.

Hva sa så Seland: - Landsdelen er gammel nok, men navnet er nytt. Og det er framfor alt ikke et geografisk navn, men et karakternavn. En begeistret skribent har kalt den blide kyststripe for Norges Riviera, (vår kommentar, Fvn 20/1, «Norges svar på Florida»). En annen skribent har betegnet den som «Sommersmilet i Norsk natur», Sørlandet – det samler land og sjø i et fang. Jeg sa at Sørlandet er et karakternavn. Det er mere enn et spørsmål om geografi, historie og språk. Det er et spørsmål om innhold. Og alt det som samler seg i ordet topografi. Om natur og folk. Vi vet at fjellene ikke er de høyeste her, at husene ikke er de veldigste. At fjordene ikke er de dypeste og villeste. Men like sikkert er det at en sørlandstype kan settes opp mot typen fra øst og vest og nord og det enda Sørlandet ikke er et ensartet land og et ensartet folk. Sant å si er Sørlandet et ganske underlig påfunn av Vårherre. Ja, da Vilhelm Krag fant på navnet Sørlandet (vår kommentar, sammen med Gabriel Scott på Kvan-

neid Pensjonat), var det som han skjenket et gammelt barskt vinterland en hage å drømme i. Det var musikk og sødme i navnet. Ingen prakt og glans, men en stillferdig inderlighet som føles som en lise i sinnet. Men ytterst på kysten møter vi sjansetakeren, kapergastenes etterkommer, mannen og kvinnen som kan seile i motvind og ta en risiko med sammenbitte tenner. Slik er Sørlandingen».

Scott. La oss sitere Fvn' kraftfulle kronikør Jan Vincents Johannessen:

- Gabriel Scott, ingen kjente Sørlandet bedre enn han. Her er jeg helt på linje med Arne Beisland som skrev en utmerket bok om Scott, som kjente Sørlandet fra den milde, lyse og smilende sommernatten, men også fra den barske høst- og vinterdagen, når stormen ulte, regnet pisket og slo, og skutene mistet kursen og forliste på båene og skjærene. Med hele sin sjel levde han seg inn i dette landskapet. Han fikk også fram noe av det sentrale ved sørlandsmennesket, humoren, beskjedenheten, men også smålåtenheten og narraktigheten».

Til dette vil vi si. La oss tenke oss om. La oss ikke være smålåtne og narraktige nå. La oss ikke binde oss opp av en prematur enkét. Ikke gå opp til eksamen uten å ha lest lekse. La oss velge profilnavnet Sørlandet for vår nye region. La oss bli konkurransedyktige. Men la oss også fortsatt dyrke og la oss sjarmere av egdenes historie. Her er mye å ta av og vise fram, slik for eks. Sørlandets eget Universitet og Akademi, Museene, Historielagene, Gabriel Scott Selskabet, Christiansands Byselskab, Senioruniversitetene og Agderkultur også gjør.

Kirsten og Thor Einar Hanisch

«Min ungdoms flamme» på Vesterhus

Av Harde Johannessen

Nansine

Det er mye som tyder på at Gabriel Scott som barn var forelsket i ordførers datter Nansine. Hun var også glad i ham, men hun var ikke forelsket. Dette hadde nok vært glemt, hadde det ikke vært for ei konfekteske i 1950.

Slik så en vanlig konfekteske ut i 1950

Høvåg var egen kommune fra 1865 til 1962. Nansines far, Nils Andreas Andersen Steendal, var ordfører i Høvåg fra 1870 til 1871 og fra 1879 til 1885. Gabriel Scotts far, Svend Holst Jensen, var sogneprest samme sted fra 1882 til 1891. Gabriel gikk på skole i Høvåg, mens Nansine gikk på Trøe siden hun bodde på Stendal. Familiene var nære omgangsvener. Nansine og Gabriel traff hverandre også i forbindelse med konfirmasjonen.

han gikk i fjerde til sjette klasse, så det kan se ut som faren har vært rettferdig med konfirmasjons-karakteren.

Ordførerfamilien bodde altså på Stendal, men da Nansine giftet seg med Peder A. Vesterhus i 1901, flyttet de til Vesterhus.

Nansines foreldre. Ordfører Nils Andreas Andersen Steendal (1823-1899) og kona Mari Marte Johannesdtr. Ørslund (1831-1912). Han var ordfører i Høvåg 1870-1871 og 1879-1885

Ifølge skoleloven av 1827 var en av skolens viktigste oppgaver å forberede til konfirmasjonen. Alle barn måtte fra det året de fylte 12 år til to år etter konfirmasjonen møte i kirken til overhøring. Ved disse overhøringene traff også Nansine og Gabriel hverandre. Gabriel ble konfirmert 6. oktober 1889 det året han fylte 15. Nansine ble 15 året etter og ble konfirmert 5. oktober 1890.

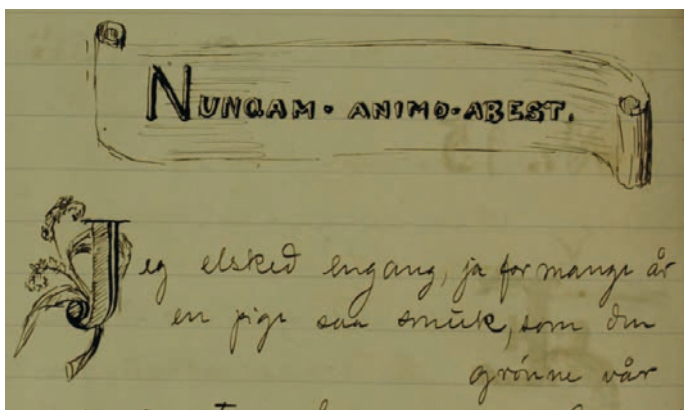
Konfirmasjonen var fram til 1911 en slags eksamensoverhøring. Gabriel fikk «meget god kunnskap, flid og opførsel», og Nansine fikk «meget god kunnskap og flid og rosverdig opførsel». I 1889/1890 var det 55% som fikk meget god, så Nansine og Gabriel hørte til flertallet. 10% fikk særdeles god eller udmerket, 29% fikk god, og 8% fikk temmelig/tålelig/ret god. I og med at det var Gabriels far som sogneprest som satte karakteren, så det kan jo stilles spørsmål ved om han var inhabil. På skolen i Kristiansand var det i religion og naturfag Gabriel fikk best karakter da

Nansine Kristine Nilsdtr. Vesterhus (f. Steendal) (1875 – 1976) giftet seg med Peder Andreas Vesterhus (1860 – 1924) i 1901.

Det er trolig Nansine som er omtalt i Gabriel Scotts delvis selvbiografiske trilogi *En drøm om en drøm – våren* (1940). Vi bør ikke tolke alt i boken bokstavelig, for Gabriel Scott har brukt kunstnerisk fantasi der det måtte passe ham. Her heter Gabriel Scott Finn Eggen. Gabriels far er ikke prest, men bedriftseier. Familien bor ikke på Høvåg, men på Vesterhus. Nansine kalles for Sissel og bor med familien i ei stue opp i skogen på Vesterhus. Sissel og Finn leker samme og er gode venner. Hun er pyntet med en kruset strimmel rundt halsen.

Høsten 1890 - samme året som Nansine ble konfirmert - begynte Gabriel på Kristiansand Katedralskole. Her skrev han masse i den håndskrevne studentavisen *Iduns-Æblet*. På våren, 3. mars 1891 skrev han et dikt som muligens kan handle om Nansine. Det er redaktør Johannes Piene sin håndskrift, for redaktøren førte tingene inn i *Iduns-Æblet*. Johannes Piene var maler og forble Gabriels venn. Han har blant annet malt et bilde av Kvanneid pensjonat som henger på Kvanneid. Johannes skrev «å», Gabriel «aa».

Nunquam animo abest

(lat: Aldri jeg tankene mangler)

Jeg elsked engang, ja for mange aar
en pige saa smuk, som den grønne vaar
og jeg tror hun mig elsked igjen!
Vi leged sammen den hele dag
til solen sank ned bag naboens tag
og natten stundede hen.

Jeg mærked snart at hun var mit alt
jeg skjønte at henne min stræben gjaldt
og at hun var mit ideal.

Jeg elsked henne men uten frygt
jeg fremtiden saa imod så trygt
men den kom dog med smerte og kval.

Jeg var dog saa lykkelig let og fri
og sang og jublet paa hver en sti
naar blot hun, min pige var med.
Vi legede sammen lik bittesmaa børn
Og rev vore klæder paa buske og tjørn
naar vi jublende sprang afsted.

Saa var det engang at hun skulle bort.
En slægtning var død. Jeg maa reise saa fort,
hun sagde og gav mig min haand.
Da snørte sig noget haart i mit bryst
Jeg misted med et min glæde og lyst:
Jeg var fangen i Amors baand.

Hun gav mig sin haand. Jeg greb den saa fast
mens taarerne trilled fra øiet i hast
og trykked den saa til farvel.
Dampbaaden gik. Hun var dermed.
Hun røved med sig mit hjertes fred
og jeg husker det skar i min sjæl.

Aarene gik. Mig glemte hun snart:
Jeg fik nogle breve, saa var det klart:
Hun skuld sig gifte i høst.
Jeg gjemte min sorg i min brystne barm
Jeg løfted fortviled min kraftløse arm:
Men ikke et ord til trøst.

Aarene gik. Jeg glemte det ei.
Jeg vandred ene paa livets vei,
men jeg havde ei ro og fred.
Saa fik jeg for nylig et sorgens bud
Min ungdoms flamme staar nu hos Gud
- og jeg husker jeg hulked og græd.

Gunhild Vesterhus Strand (f 1954) forteller:

“Nansine er min farmor. Hun bodde på Stendal som var en av de største gårdene i bygda. Faren Nils var en meget akttet mann og var blant annet ordfører i bygda på den tiden Gabriel Scotts far var prest. Familiene var omgangsvenner, så Gabriel og Nansine kjente hverandre godt. De lekte mye sammen og jeg oppfattet det slik at Gabriel var en kjær venn. Så var det vel stas at han var sønn til presten. Gabriel på sin side rant dørene ned på Stendal en periode, sies det. Da de var på konfirmasjonsoverhøring i Høvåg kurtiserte Gabriel min farmor nokså åpenlyst. I årene etter ble hun av og til ertet litt for det. Da ble hun helt stille, hun som ellers var en meget pratsom dame.

Denne uskyldige kurtisen ville nok for lengst vært «gjemt og glemt» hadde det ikke vært for at det kom en konfekt-eske og et brev med bud da hun fylte 75 år - og det var fra den gode Gabriel Scott. I forbindelse med bursdagen var det samlet en masse bygdefolk og gamle barndomsvenner av henne. Latteren stod i taket da konfektesken ankom – fordi, som de gamle sa «Gabriel hadde jo vært så verliedt i Nansine». Slik kom historien på banen og den har levd litt i bygden siden. Men den var helt ukjent for min far inntil konfektesken kom. Vi regner det som en meget uskyldig historie.

Hva hadde så Nansine å fortelle om Gabriel Scott? Og hvor ble det av brevet som fulgte konfektesken? Ja, du kan tro min far lette høyt og lavt, men det har hun nok brent, så det finnes nok ikke dessverre. Trolig var det bare en hyggelig gest til en gammel venn. Jeg synes det var fint og oppmerksomt av Gabriel Scott at han husket bursdagen hennes og sendte konfektesken. De hadde så vidt jeg vet ikke hatt noen kontakt ellers i voksen alder.

Min farmor ble 100 år og var klar til det siste. Mot Gabriel Scott var hun meget lojal og ville vel ikke si noe leit om ham, selv om hun ristet litt på hodet når hun ble spurt om kjennskapet til ham. Jeg tror hun syntes han var både sær og litt rar. Dette gjaldt spesielt hans tilnærming til religion som virket så fremmed for henne og som hun vel rett og slett ikke forstod. Dette hadde hun nok til felles med mange i Høvåg – i hvert fall med de som var vokst opp med Luthers katekisme og huspostill.

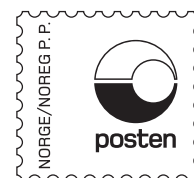
I ungdommen var Nansine forelsket i en nabogutt som var en del eldre enn henne og som var til sjøs. Dette vet vi fordi han en jul kom hjem til henne med en papegøye i et bur. Det var jo ganske eksotisk den gangen. Buret står fortsatt på Vesterhus.

Min farmor giftet seg i 1901 med sin lærer på Stendal som var 15 år eldre. De bosatte seg på Vesterhus på den gården som jeg nå eier i Høvåg. Der er det en eldre boksamling etter dem med blant andre Ibsen og Bjørnson - og masse av Wergeland. Hamsun forsvant ut under og etter krigen. Men intet av Gabriel! Det var nok hans tilnærming til religion som var hovedgrunnen til det.“

*Kvanneid
Pensjonat
malt av
Gabriel Scotts
venn
Johannes Piene*

Retur:
GSS v/ Harde Johannessen
Hærstad
4770 Høvåg

Mye nytt fra
GSS forlaget i 2016

Bøker fra Gabriel Scott Selskabet

BOKTITLER	PRIS	MEDL.
Aftenrøde (hft.)	99,-	75,-
Agdesiden,	195,-	135,-
Alkejegeren	200,-	140,-
Barkefletteren	200,-	140,-
Blaaskjæl	200,-	140,-
Broder Lystig (hft.)	149,-	105,-
Camilla Dyring (hft.)	149,-	105,-
De tre lindetrær (hft.)	149,-	105,-
De vergeløse (hft.)	149,-	105,-
Den hvide hest (hft.)	149,-	105,-
Det gyldne evangelium (hft.)	149,-	105,-
Det spøker	200,-	140,-
En drøm om en drøm: Våren (hft.)	149,-	105,-
En drøm om en drøm: Sommeren (hft.)	149,-	105,-
En drøm om en drøm: Høsten (hft.)	149,-	105,-
Et levnedsløp (Scott-biografi ved T. E. Dahl)	200,-	140,-
Fant / Josefa (dobbelbind)	250,-	175,-
Far sjøl i stua (hft.)	149,-	105,-
Fergemannen	200,-	140,-
Fugl Fønix (hft.)	149,-	105,-
Helgenen	200,-	140,-
Hellig tre konger (hft.)	149,-	105,-
Himmeluret (hft.)	149,-	105,-
Hollender-Jonas (dobbelbind)	200,-	140,-
Hyrden (hft.)	149,-	105,-
Jagtjournalen (hft.)	149,-	105,-
Jernbyrden (dobbelbind)	250,-	175,-
Lillehavns mysterier 1 (hft.)	149,-	105,-
Lillehavns mysterier 2 (hft.)	149,-	105,-
Markus the Fisherman	200,-	140,-
Pider Ro's historier	200,-	140,-
Påskeeggene	200,-	140,-
Sanketeina 1 (hft.)	149,-	105,-
Sanketeina 2 (hft.)	149,-	105,-
Sanketeina 3 (hft.)	149,-	105,-
Sanketeina 4 (hft.)	149,-	105,-
Sjøpapegøier (hft.)	149,-	105,-
Skipper Terkelsens levnedsløp (hft.)	149,-	105,-
Sven Morgendug (hft.)	149,-	105,-
Sølvfaks	200,-	140,-
Stien	200,-	140,-
Tripp-Trapp-Tresko	200,-	140,-
The golden gospel (hft.)	149,-	105,-
Vester i skjærene	200,-	140,-
T-SKJORTE (marine m/ GS-sign. og karrikatur)	170,-	170,-

Du kan bestille bøkene via www.gabrielscott.no
Porto tilkommer ved postsending. Ellers er bøkene å få i bokhandelen, eller de kan bestilles der.

Vår ambisjon:

Hele
GABRIEL
SCOTT
sitt forfatterskap
tilgjengelig
FOR NYE GENERASJONER

Gabriel Scott Selskabet